

Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen

Hallitusohjelmakirjaus: ”Vahvistetaan tarvelähtöisiä työnhakijapalveluita. Jatketaan osatyökykyisten työllistymisen edistämistä ja puretaan vammaisten henkilöiden työllistymisen esteitä. Lisätään osa-aikatyön tarjoamisen mahdollisuuksia osatyökykyisille.”

Hallitusohjelmakirjaus: ”Parannetaan kuntoutukseen pääsyä ja toteutetaan terapiatakuu. Luodaan kuntoutuksen kehittämiseksi toimintasuunnitelma vuosille 2023–2027.”

Julkisen talouden vahvistamiseksi tarvitaan kaikkien työpanosta. Työelämän ulkopuolella olevista osatyökykyisistä ja vammaisista 65 000 haluaisi työskennellä. Laaja työttömyys mukaan lukien meillä on 400 000 henkilön työvoimareservi, jota ei pidä hukata. Alityöllisyys ja jopa työvoiman ulkopuolelle jääminen on yleistä erityisesti matalasti koulutetuilla, joilla on myös useasti muita terveyteen ja työkykyyn liittyviä työllistymisen esteitä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen laaja asiantuntemus ja osaaminen erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien työllistymisestä tulee hyödyntää työllisyystoimien kehittämisessä.

1.) Vahvistetaan tarvelähtöisiä työnhakijapalveluita

- **Muutetaan pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin liittyvää lainsäädäntöä** haastatteluiden aikamääreitä väljentämällä, lainsäädäntöä yksinkertaistamalla sekä lisäämällä asiantuntijoiden harkintavaltaa. (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta Luku 2 Työnhakijan palveluprosessi)

Muutos mahdollistaa asiantuntijoiden resurssien paremman kohdentamisen niihin työnhakijoihin, jotka erityisesti tarvitsevat tukea ja palveluita työllistyäkseen. Tasapäistävä palvelumalli ei nykyisessä muodossaan vastaa haavoittuvimmassa asemassa olevien ja eniten tukea tarvitsevien työnhakijoiden tarpeisiin.

2.) Lainsäädännöllisiä esteitä palkata osatyökykyisiä on purettava

- **Työsopimuslainsäädäntöä (Työsopimuslaki, luku 2, 5§ Työnantajan velvollisuus tarjota työtä osa-aikaiselle työntekijälle) on muutettava** siten, että osa-aikatyön tarjoaminen osatyökykyisille on nykyistä helpompaa. Lakiin on lisättävä poikkeusmahdollisuus siihen, että osa-aikatyösopimuksen tekeminen ei edellytä 5 §:n 1 momentin mukaista työn tarjoamista osa-aikatyöntekijöille, mikäli palkattavan henkilön vamma tai sairaus olennaisesti ja pysyvästi tai pysyväisluonteisesti alentaa tuottavuutta tarjolla olevassa työtehtävässä.

Muutos mahdollistaa osa-aikatyön tarjoamisen osatyökykyisille nykyistä helpommin ja siten lisää työmahdollisuuksia heille, jotka eivät kykene kokoaikatyöhön.

- **Sosiaalihuoltolakia on uudistettava tukemaan työllistymistä nykyistä paremmin kohti avoimia työmarkkinoita.** Puretaan Sosiaalihuoltolain §27d ja §27e. Luodaan tilalle laatukriteereihin perustuva tuetun työhönvalmennuksen lainsäädäntö (esim. IPS-sijoita ja valmenna -työhönvalmennuksen mukaisesti).

Lainsäädäntö on osaltaan vanhentunutta eikä vastaa nykyisen työelämän tarpeita. Laatuksiteereihin perustuvasta tuetusta työhönvalmennuksen mallista on Suomesta ja maailmalta vaikuttavia tuloksia eri kohderyhmien työllistymisen tukemisessa.

3.) Etuusjärjestelmän ja ansioiden yhteensovittamista on parannettava

- Työkyvyttömyyseläkkeen lineaarista mallia on työstetty useita vuosia. Tavoitteena on ollut työkyvyttömyyseläkkeiden ja ansioiden joustavampi yhteensovittaminen. Pääministeri Marinin hallituskaudella saatiin aikaan lähes valmis hallituksen esitys, joka ei edennyt eduskuntakäsittelyyn. **Lineaarisen mallin kehittämistä on jatkettava tulevilla hallituskaudella.**
- **Eläkkeensaajan asumistukeen on saatava vähintään sama suojaosa eli ansiotulovähennys kuin yleiseen asumistukeen**, jossa se tällä hetkellä on 300 euroa/kk. Nykytilanteessa eläkkeensaajan asumistukea saavan ei kannata ottaa vastaan vähäisiäkään osa-aikaisia töitä.

4.) Työolosuhteiden järjestelytukea on muutettava nykytyöelämän tarpeita vastaavaksi

- Työolosuhteiden järjestelytuen tunnettuutta on lisättävä paitsi työnantajille myös TE-asiantuntijoille, jotta esimerkiksi työnantajien huoleen lähiohjauksen tarpeesta työpaikalla voidaan viivytyksettä vastata jo olemassa olevalla tuella.

Kyiseisellä tuella voidaan korvata rahallisesti työtunteja toisen työntekijän antamasta avusta työllistyvälle tämän työtehtävissä selviytymisen parantamiseksi. Työolosuhteiden järjestelytukea on myös kehitettävä nykytyöelämän tarpeita vastaavaksi, kuten esimerkiksi korottamalla tuen maksimitasoa. Tuen tulisi olla käytettävissä kustannuksiin, joita syntyy siirtymissä työpäivän aikana. Tukea pitäisi saada myös saavutettavuuteen ja työn digitaalisen ympäristön muutostilanteisiin liittyvissä järjestelyissä.

5.) Ihmisten työ- ja toimintakykyä on vahvistettava toteuttamalla terapiatakuu

- Kirjataan terveydenhuoltolakiin varhaiseen psykososiaaliseen hoitoon pääsyn määräajat (terapiatakuu).

Mielenterveyden ongelmat ovat yleisin syy työkyvyttömyyteen. Ne ovat yleisin syy myös sairauspäivärahan saamiselle. Mielenterveyssyiden takia menetämme 17 miljoonaa työpäivää vuodessa. Palveluihin pääsyä parantavien toimien kustannus on vuositasolla 30 milj. €, mutta samanaikainen säästöpotentiaali on 166 milj. € työkyvyn lisääntyessä ja noin 7500 henkilön siirtyessä etuuksien piiristä työelämään.

Kuntoutuksen kehittämistä on jatkettava luomalla siihen liittyvä toimintasuunnitelma vuosille 2023–2027.

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, p. 040 051 6018 (työllisyyspolitiikka)
erityisasiantuntija Päivi Opari, paivi.opari@soste.fi, p. 040 588 6154 (kuntoutus, toimintakyky)